

સુધરેલી રીત મુજબ હિંદ
વર્નાક્યુલર રેકૉર્ડ બુક્સ રીવિઝન કમિટીએ
આજ તૈયાર કરેલી છે.

પહેલી ચોપડીના અર્થ

(સંવત્તાની સમજૂતી; અઘરા શબ્દો;
જોડાકેવો; પાઠનો સાર; (ફૂલ.))

રચનાર,

મેમર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો.

શાહપોર-સુરત.

પ્રસિદ્ધ કથા-શા. મગનલાલ ભાતીરામ.

પ્રસિદ્ધ કરવાનું હેકાણું-શાહપોર, સુરત.

આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા આઠ મુજબ
રજીસ્ટર કરાવ્યું છે.

છાપનાર-પ્રભુશંકર નરભેરામ વ્યાસ.

છાપવાનું હેકાણું-ધી સુરત 'જૈન એનજીન પ્રેસ'

ખપાટીઆ ચકલા-સુરત.

સને ૧૮૧૬

એમ્રાલ

કિંમત એ આઠા.

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-અંગત
૬૧૭૮

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૅપીરાઇટ ડિભાગ]

અનુક્રમાંક ૬૨૭૯ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ પહેલા મોડીના રાશી

વિષય મે ૨૨૩ : ૯૪૩ : ૨૦૦૫

પહેલા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક.”

સવા આનો.

કર્તા-છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર, સુરત.

પહેલી ચોપડીના અર્થ.

પાઠ ૧ લો.	લીપેગુપે=છાણ મટો- ડાથી સાફ કરે.	જમવાનું=ખાવાનું. લુગડાં=કપડાં.
દિવાળી=વરસનો છેલ્લો દિવસ; આસો વદ અમાસ.	ધોળેછે=ચોપડેછે; છાંટેછે સંજોરી=ધારી. ધુધરા=ધુધરાના આકા- રનો ધઉનો બનાવેલો ગળ્યો પદાર્થ.	ધરેણાં=દાગીના; જણસો દારખાનું=આતસખાણ. ફાડે છે=સળગાવે છે. સૌ=બધા.
અક્ષર=હરફ; દસ્કત. નશાળ=બણવાનું ઠેકાણું રળ=છુટી. રાણ=ખુશી. છોડી=છોકરી. પાછી વળી=ફરી. બેગી=સાથે; એકઠી.	સાથીઆ=ચુનાની ફાક વગેરેનાં કાઢેલાં ચિત્ર આંગણામાં=ખારણા આ ગળ.	ગીત=રાગથી ગાવું તે. ધરધર=ધેરધેર. ફટાકડા=ફટાકા. ફડફડ=ફડાફડ. હરખાય=ખુશી થાય.
	સારું સારું=ગળ્યું ગળ્યું.	

સમજાવતી—દિવાળીના દહાડામાં ઘેરઘેર દીવા સળગે છે અને ફટાકા ફડાફડ ફૂટે છે, તેથી છોકરાંઓ ઘણા ખૂશ થાય છે.

પાઠ ૨ બો.	અંધરહે છે=રજા પડે છે.	ધર્મ માનવાર.
વાર=દિવસ; દહાડો.	રવિ=સુરજ; સૂર્ય.	બુધરાત=ગુરવારની રાત
વિષે=આખત.	દેવળ=દહેરું.	પાછો=ફરીને; ખીજવાર.
કચેરી=કોરટ.	કડે=પછી	અઠવાડીક=સાત દિવસ.
	મુસલમાન=મુસલમાની	ફરીથી=ખીજવાર.

સમજાવી—પહેલો રવિવાર, પછી ખીજો સોમવાર, ત્રીજો મંગળવાર, ચોથો બુધવાર, પાંચમો ગુરવાર, અને પછી છઠ્ઠો શુક્રવાર આવે છે. (૧) સાતમો વાર શનિ છે, તે છેલ્લો વાર ગણાય છે; એવી રીતે સાત દહાડાનું એક અઠવાડીક થાય છે. (૨)

પાઠ ૩ બો.	જડી લીધેલું લાકડાનું	ચિત્રો=છબીઓ.
ફરતી=ચારે બાજુએ;	ધર.	ટાંગેલાં=તટકાવેલાં.
આસપાસ.	વાવટા=નિશાન; ધબ્બ.	થોડી=પાટીકું મૂકવાની-
વઠ=કાંટાનો કે તારનો	મોગરી=ધંટ વગાડવાની	એકક.
બનાવેલો આંતરો.	લાકડાની હથોડી.	કસરત=મહેનત કરી શ-
દરવાજો=મોડું બારણું.	મહેતાજી=માસ્તર, ગુરુજી	રીરને મજબુત બના-
માંહે=અંદર.	એકક=એસવાની જગા.	વધું તે.
ફૂલઝાડ=ફૂલ થાય તેવા	કલાકની સીશી=કલાક	માટી=મટોડી.
છોડ.	બાજુવાનું સાધન.	મજાની=સારી.
વેલ=વેલો; ભોંયપર	ગામ=જ્યાં થોડાં ફળી-	અહીં=આ ઠેકાણે.
પથરાતો છોડ.	આં અને ઘર હોય તે	રોજ=દર મેશાં.
છોડ=છોડવો; નાનું ઝાડ.	નકશો=ગામ કે દેશનો	પાઠ ૫ મો.
ચોકડું=ચારે બાજુથી.	ચિત્રેલો નમુનો.	ઘોતલી=પોતડી; ઘોતી.

અંગરખી=ડગલી.	પાઠ ૬ ફો.	ધોવડાવવાં=સાફ કરાવવાં.
જોડીઓ=નાના ખૂટ; ખાસડીઓ.	ચોકખાઈ=સફાઈ; સુખડતાઈ.	ડાઘા=ડપકા.
દરજી=લુગડાં શીવનાર.	ચોકખાં=સાફ.	વાડો=ધરની પાછળની ખુલ્લી જગા.
સુરવાલ=સાંકડા પાયચાનો લેધો.	મેલાં=ગંદાં; મેલવાળાં.	ગંદવાડ=ગોજવાડ.
ફળીઉં=મહોદ્ધો.	ખરાખર=સારી રીતે.	નાથ=ધણી.
કોટ=ડગલો.	ડીલ=શરીર.	માંદા=આજરી;
ધાધરી=નાનો ચણીઓ.	ગંદી=ખરાખ.	કવિતા=ગાયન.
ઓઢણી=છોકરીઓને ડીલે તથા માથે ઓઢવાનું ત્રણ ગજનું લુગડું.	અડાય=અડકાય.	મુખડું=મોં.
પરીક્ષા=તપાસણી.	ફોલો=ગુમડું; ચાંદું.	દીલ=મન.
	ખસ=ઝીણી ફોલો,	જગનાનાથ=જગતના ધણી; પરમેશ્વર.
	ખુજળી.	

સમજૂતી—મારો ઓટલો સાફ છે, અને મારા ઘરનો ચોક પણ સાફ છે; મારાં લુગડાં સાફ જોઈને, બધા લોક મને ચોકખો કહે છે. (૧) માફ મોં સાફ છે; અને મારા હાથ પણ ચોકખા છે મારા ચોકખા (પાપ વગરના) મનમાં પરમેશ્વર ખિરાજે છે (૨)

પાઠ ૭ મો.	ભાણો=મેનનો છોકરો;	અડકયો નહિ; ખાધું નહિ.
વરસગાંઠ=સાલગીરી;	ભાણેજ.	
જન્મ દિવસ.	કઢી=છાશમાં આદુ મરચાં હળદર વગેરે નાખી ઉકાળેલી તે.	ખીડાં=પાનમાં ચુનો કાથો સોપારી વગેરે મુકી બનાવેલી પટીઓ.
ભાવ્યાં=પસંદ પડ્યા;	હાથ પણ અડકયો નહિ=	
સ્વાદ લાગ્યા.		
ઝટ=જલદી.		

પાઠ ૮ મો.

કાકા=આપનો ભાઈ.
કાકી=કાકાની વહુ.
ભત્રીજા=ભાઈનો છોકરો.
મામા=માનો ભાઈ.
આપનો સાથો.
મામી=મામાની વહુ.
ભાણેજી=બેનનો છોકરો;
ભાણો.
ફાઈ=આપની બેન.
પુત્રો=ફાઈનો વર.
માસી=માની બેન.
માસો=માસીનો વર.
પીતરાઈ=કાકાનાં છોકરાં.
મોળાઈ=મામાનાં છોકરાં.
મસિઆઈ=માસીનાં
છોકરાં.
ફાઈઆંત=ફાઈનાં છોકરાં.
બનેવી=બેનનો વર.
સાથો=વહુનો ભાઈ.
સાળી=વહુની બેન.
ઝોરમાઈ=આપ એક ને
મા જુદી જુદી હોય તે;
સાવકાં.

સાવકી=ઝોરમાઈ

મા એક અને આપ જુદા
જુદા હોય તે દૂધભાઈ
કહેવાય.

જમાઈ=છોકરીનો વર.

વહુનાં માઆપ=છોકરા-
નાં સાસુ સસરો.

વરનાં માઆપ=છોકરી-
નાં સાસુ સસરો.

છોકરા કે છોકરીનો
સસરો એક બીજાને
વેવાઈ કહે છે.

છોકરા કે છોકરીની
સાસુ એક બીજાને
વેવાણુ કહે છે.

પાઠ ૧૦ મો.

મોટાં=મોટી ઉમરનાં;
વડીલ.

પ્રમાણે=રીતે.

પૂઠે=પાછળ.

બાવાજી=આપાજી.

વખાણુ=સારું કહેવું તે.

માન=આવકાર.

પાઠ ૧૧ મો.

ઉગ્મણી=મીઝબાની;

બજમે=બે બે.

કયાં=કયે ઠેકાણે

આશોપાલવ=એક જા.

તનું આડ, (એનાં પાં-
દડાંનાં તોરણો અને છે)

વિના=વગર;

પૌઆ=ડાંગર પલાળી

શેકીને ખાંડીને બના-
વેલા તે.

ધાણી=જીવાર, મકાઈ,

વગેરેના દાણાને શેકી
બનાવે છે તે.

વધારેલાં=વધાર દીધેલાં

ખારેકી=ખારેકના જેવા

દળ=ઢોલને શેકી તેમાં

ઘી ખાંડ વગેરે વસ્તુ
નાખી બનાવેલું તે.

દાદી મા=આપની મા.

રાંદેરી=રાંદેરમાં થતાં

શેતરંજી=પાથરવાનું

જાડું સુતરાઉ બિજાનું

પાથરણું=ખિજાતું
હાર=ઝોળ.
શાક=દૂધી, વેગણ, પા-
પડી વગેરે.

ચટણી=આદુ, મરચાં,
કાચમીર, મીઠું વગેરે
છુંદી બનાવેલી તે.
ખૂખ=ધણા.

મગ્ન=રમુજ; ગમત.

પાઠ ૧૨ મો.

હોડી=સઢવાળો મોટો
મછવો.

રમત=ગમત; ખેલ.
તાપ=તડકા; ગરમી.
પણે=પેલે ઠંડાણે.
એકઠાં=ભેગાં.

તરફ=ખાણુ.

તળાવ=જેની ચારે બા-
ણુએ જમીન અને વ-
ચમાં પાણી હોય તે.

પછાડી=પાછળ.

સરત=હારજીત
થોભો=ઉભા રહો.
જીત્યો=ફાવ્યો.

સઢ=વહાણુને ચાલવામાં
મદદ કરવા માટે પવન
ભરાવવા સાફ બાંધેલું
લુગડું.

ચાલ=રીતભાત.

સુંદર=સારી.

સહેલ=મગ્ન; મોજ.

પાઠ ૧૩ મો.

ખંડ=ઐરાની કાંચળીના
કાપડનો કસબી રેન્જે.
કાંચળી=ઐરાનું કપડું.

રડતી=રોતી.

છાની=મુગી; ચુપ.

હોં=વાફ.

નજર કરી=જોઈ.

ડાહી=શાણી; સમજણી.

પાઠ ૧૪ મો.

દેડકાં=પાણીમાં રહેનાર
ચોપગાં પ્રાણી.

પાળ=કોરણુ; કોર; કઠિા.

ફેંકાફેંકી=નાખાનાખી.

ધડાધડ=ધમોધમ.

માર્ચા જમએ છીએ=
દુઃખી થઈએ છીએ.

અરે=ઓ.

ખરી=સાચી.

પ્રાણી=જીવ.

ધંજ=દુખ; તુકસાન.

રમત=ખેલ.

સંભાળી=સાચવી.

દુઃખ=પીડા.

તુકસાન=ચગાડ.

કદી=કોઈ વખત.

ખેલતાં=રમતાં.

ભારી=ધણું.

હાણુ=તુકસાન.

સમજીતી—રમત ગમત કરતાં, કોઈ વખત પણ કોઈને
તુકસાન કરવું નહિ; નઠારી રીતે રમતાં ધણું તુકસાન થાય છે.

પાઠ ૧૫ મો.

દયા=મહેરબાની; રહેમ

ખીજ્યા=વઢયા.

તેજ=તીજે.

છુંદાય=ચગદાય; કચડાય

ફાફા=ખોટી મહેનત.

ઢોર=ગાય, બેંસ, બળદ

વગેરે ધાતુ ખાનાર પશુ

કામનાં=અપનાં; ઉપા-

સંભાળ=અરદાસ. [યોગી

વખતસર=અરાઅરવખત

સાફ=ચોક્ખી.

નીદવાનું=નાખવાનું.

સોળ=ઝપાટો; લાકડીના

મારથી શરીરપર જે

લીસોટો પડે છે તે.

યાદ=ફેમ.

બૂલી=વીસરી.

ગળ=શક્તિ

ઉપરાંત=વધારે.

પાઠ ૧૬ મો.

એનઘેન=છોકરાઓની

એક રમતનું નામ છે.

છુટ્ટો=અંધન વગરનો.

મળ=ગમત.

દાવ=વારો.

પહેલાં=અગાઉ.

જલુ=છોકરો.

અંધ કર=મીચ.

ખાકીના=મીઝ.

વાંસો=પીઠ; ખરડો.

વારાફરતી=એકપછીએક

દીવા ઘેન=આંખ અંધ

કરવી તે.

સમજ્યો=જાણ્યું.

સેળમેળ=એકઠા.

હોશિયાર=ચાલાક.

પારખી=ઓળખી.

સંતાવા=છુપાવા.

અડશો=અડકશો.

ખચી જશો=વારો આ-

વશે નહિ.

લાંખો વખત=ધણીવાર

ઓળખ=પારખ.

શાખાશ=ધન્ય; ઠીક.

ખસ=ધણું.

સાર—આ રમતથી લાગવાથી ઇંદ્રિય, ધારણા શક્તિ વગેરે શક્તિઓ કેળવાય છે.

પાઠ ૧૭ મો.

સાચ=સાચું; સાચીવાત.

ગમ્યો=પસંદ પડ્યો.

દેશાધિ=જાગીરદાર.

છેર્ષા=છોકરાં.

ગાળ=અરાખ શબ્દ.

જુડું=ખોટું.

હેત=માયા; પ્યાર.

વખાણ્યો=પસંદ કર્યો.

દેખે=જુએ.

કાપે=કાપ મૂકે.

કાપ=ચીરો.

ગભરાયો=અકળાયો.

સાચા બોલુ=ખરું બો-

લનાર.

પાઠ ૧૮ મો.	અમથી=ખોટી; જુડી.	છેતર્યા=હગ્યા
વાધ=ફાડી ખાનાઈ ચ.	ધાળે=દોડી આવળે.	વા'રે=મદ્દે
ટાપટાવાળું પ્રાણી.	આસપાસ=આજુબાજુ	વારે ધાવા=મદ્દે દોડી
મશ્કરી=મળક.	શરમાઈ=લજવાઈ	આવ્યા
પસ્તાય=દીલગીર થાય	ખોટું=ખરાબ; માફું	સપડાય=ફસાય
બચ્યાં=આકીરણાં; ઉગર્યાં	સાચી=ખરી	જુઠાણું=જુઠું; ખોટું
સીમ=ખેતર	રોવા=રડવા	આખર=છેવટ
		જન=માણસ.

સમજુતી—જે માણસ બીજા માણસની મળક કરે છે તે માણસ પહેલાં કે પછી પકડાય છે; ખોટાઈ જલદી જણાઈ આવે છે. અને આખરે તે જુડો માણસ દીલગીર થાય છે. (૧)

પાઠ ૧૯ મો.	ભિખારી=જેની પાસે	આંધળો, બહેરો વગેરે
જુક્તિ=કળા, યુક્તિ.	ખાવા પીવાનું ન હોય	ખોડવાળો.
પોકે પોક મૂકી=મોટે	તે; બીખ માગનાર	દયા=મહેરબાની.
સાદે ઘાંટા પાડી.	ભજન=પ્રશ્નરના ગુણ	ભગવાન=પરમેશ્વર
અલ્યા=કોઈને નામ દી-	ગાવા તે.	ભલું=સારું; કલ્યાણ
ધા વગર ખોલાવવું તે	પુરાં=પુરતાં; જોઈએ	પાઠ ૨૨ મો.
બચાવ=ઉગાર.	તેટલાં	સરદાર=ઉપરી
આધું=દૂર.	આંધળો=જેને બે આંખે	સ્વપ્નું=ઉંઘમાં આવતા
અકેકને=દરેકને	દેખાય નહિ તે	વિચાર
કણુલ કરી=માની	બીખ=માગી ખાવું તે	જંગલમાં=વનમાં
પાઠ ૨૦ મો.	પગે અપંગ=પગે ખોડ	હરણી=હરણની માદા.
ગરીબ=પૈસા વગરનો	વાળો: લુલો; લંગડો	રૂપાળું=શોભિતું
અન=અનાજ	અપંગ=લુલો, લંગડો.	ઉપાડી=ઉંચટી

એકદમ=તરત

જલંગ=ફાળ; ફૂંકો

દેવતાઈ=દેવના જેવો

પુરુષ=માણસ

પાઠ ૨૩ મો.

ઉંદરડો=ઉંદરતું બચ્ચું

રસોડું=રસોધ કરવાની

જગા; રાંધણી

ભરાઈ=સંતાઈ

ભાત=ખાંદેલા ચોખા

ખાવાનું=ખોરાક

સારાં=મલાં

ઉપલા=ઉપરના

ખાઈ=કાણું

પોળી=ખેપડવાળીરોટલી

મન=મરજ; ખુશી

મણા=ખામી; ખોડ

ઉંદરીઉં=ઉંદર પકડવાનું

પાંજરું

ભોગભોગે=એકાએક

પાર=છેડો.

વલે=હાલ; દશા

સાર—ખાળોકાએ મો-

ટાંની શિખામણ

માનવી.

પાઠ ૨૪ મો.

કાંઠાઝકિનારો

પોલ=પોલાણ;

દર=કાણું; સાપ, ઉંદર

મકોડા, કીડી વગેરેને

રહેવાનું ઘર

ઝેરી=ઝેરવાળો

પખી=પ્રાંખવાળા જ-

નાવર જેવાં કે ચકલી

પોપટ, કાગડા વગેરે

કુંદાડા=ફૂં ફૂં અવાજ

કરવો તે.

છુંદી=ચગદી; કચડી

ફેણ=સાપની પહોળી

કરેલી ગરદન

છોલાય=ધસાય; સોરાય

વળગીને=ખાઝીને

ચટકા=કંખ

ભોંય=જમીન

પછાડી=અક્ષાળી

વાસ=પીમળ;

પછાડા=અક્ષળાટ

અંતે=આખરે; છેવટે

જેરાવર=જમરી

જીવલીધો=મારી નાખ્યો

ઝાઝા=ધણા

નખળા=જેર વગરના;

વેર=અદાવત

નાગ=ફેણવાળો મોટો

સાપ

પ્રાણ=જીવ.

પેર=રીત.

સમજુતી—જેર વગરના પણ ધણા માણસ સાથે કોઈ પણ દિવસ વેર કરવું નહિ; જીઓ કે આ રીતે ધણા કીડીઓએ મળીને મોટા સાપને પણ મારી નાખ્યો.

સાર—કોઈને હલકું ગણી તિરસ્કાર કરવો નહિ, તેમજ પોતાની શક્તિ વધારે છે એમ ધારી અહંકાર કરવો નહિ.

પાઠ ૨૬ મો.

ચતુરાષ્ટ્ર=હોશિયારી;

ડહાપણુ

કુળે=ભોટવો

આમતેમ=આનુઆનુ

ફાંફાં=ખોટી મહેનત

ઉપાય=ઘલાજ

સૂઝી આવ્યો=જડ્યો

પાછી=ખીજવાર;ફરીને

મટાડી=દૂર કરી

નાચતો=કૂદતો

છુપાઈ=સંતાઈ

કાળે=માટે; સાર

કંકર=કાંકરી

ધીરજ=સભુરી

કઠણુ=અધરું

જલદી=થોડીવારમાં

પાર મૂકાય=પુરું થાય

સમજુતી—ભોટવામાંનું ઉંડું પાણી ઉપર લાવવા માટે કાગ-
ડાએ કાંકરા નાખ્યા, તેથી પાણી ઉપર આવ્યું, તે આજ ખીધું. (૧)
સભુરી ને ડહાપણથી જે અધરું કામ હોય છે, તે થોડી વારમાં
પુરું થાય છે; માટે જલે તમે બધા કરી જુઓ. (૨)

સાર—અક્કલ અને ધીરજથી જેવું કામ થાય છે, તેવું ફાંફાં
મારે થતું નથી.

પાઠ ૨૭ મો.

કાપણી=અનાજ, ધાસ

વગેરે કાપવાનું કામ

મહેનત=મજુરી.

આથમતા=આથમીજતા

વઢાઈ=કપાઈ

દાદાજી=માપના બાપ;

માના બાપ

સાદ=અવાજ

મલકાવી=હસવા જેવું

કરી.

મેટા=દીકરા

બાથમાં=બે હાથની

વચમાં

બચ્ચી=ખોડી; ચુંબન

ભાથું=ખાવાનું

તાળ=કામ કરવાને

લાયક

ઉનો=ગરમ

માખણુ=દહીને વલો-

વવાથી છાશના ઉપર

જે ઘોળો હલકો ચી-

કણો પદાર્થ તરી

આવે છે તે;

વંતાક=વેગણુ

દહાડીઆ=રોજથી મ.

જુરી કરનાર

ભાણુ=સુરજ;

ભાણુ બૂડે=સુરજ

આથમે

દાતરડું=અનાજ ધાસ

વગેરે કાપવાનું લોહા-

નું વાંકું હથિયાર.

ચાસ=ખેતરમાં હળે

કરી પાડેલા આડા

ઢિલા લીસોટા

ચચાર=ચાર ચાર

દહાડો આથમે=સાંજે

સાર—ખેડુતનો ખોરાક સાદો છે, પણ તેઓ મહેનતુ હોવાથી ઘણા મજબુત હોય છે; માટે આપણે મહેનત કરવી.

પાઠ ૨૮ મો.

ખળાં=ઘણી ખળીઓ
પાથરા=કાપીને ભોંયપર
નાખેલા છોડ.
ખળી=કણસલામાંથી
દાણા છુટા પાડવા
માટે લીપી ચોકખી
કરેલી જગા
ભોર=ઢગલો
ઠાલવ્યો=ખાલી કીધો
ઢાલરાને=ખળદની હારને
પગર=કણસલામાંથી દા
ણા છુટા પાડવા માટે
તેના પર ઢોરને ચલાવે
છે તે.
પટલાણી=પટેલની ઝંરી
ઉપણી=ઝાટકી
કુંવળ=ઘઉંનું ઘાસ
કારભાર=કામકાજ
હરખ=આનંદ; ખુશાલી
હરખ માતો ન હોતો=
ઘણીજ ખુશી થતી હતી
હોંસીલી=ઉમંગી

પગર ફેરવતી હતી=
ખળદને ફેરવી તેના
પગવડે ઉંખી કચરા.
વતી હતી
ઢાલફં=ઉંખીમાંથી ઘઉં
અને છોડાં છુટા પા-
ડવા માટે તેના ઢગલા
પર ખળદને હારખંધ
જોડી ફેરવવામાં આવે-
છે તે.

પાઠ ૩૧ મો.

સહેલ=મજા; ગમત
ચંદ્રમા=ચાંદો;
મેદાન=ખુલ્લી સપાટ
જમીન
નીચે ઉતરી ગયો હતો=
દેખાતો અંધ થયો હતો
આથમે=દેખાતો અંધ
થાય
ખપોર=ઢાડાનો ખાર
વાગતાનો વખત.

રાત=સુરજ આથમ્યા
પછી તે પાછો ઊગે
ત્યાં સુધીનો વખત
અજવાળું=ઉમ્મસ
ઝાંખો=તેજ વગરનો
ઝગઝગે=ચળકે;

પાઠ ૩૨ મો.

ભાગ ૧ લો.
ઝોટલો=ધરને લગતો
ચોતરો
ઢંકાર્ઠ=દુઃખાર્ઠ; છુપાઈ
ફેરાં=મોટા છાંટા
જરૂર=અપ; ઉપયોગ
પાલો=કુમળાં પાંદડાં;
પાંદડાંનો જથ્થો,
ખી=ખીયાં
પોચી=તરમ
હમણાં=હાલ; આ વખતે
તળાવ=પાણી ભરાઈ રહે
તેવો મોટો ખાડો.
નદી=મીઠા પાણીનો વ-
હેતો મોટો વહેણો
પવન=વા; વાયરો

પાઠ ૩૨ મો.

ભાગ ૨ જો.

થોભ્યાં=અટક્યાં

ચોકખી=સાફ

ગામડાં=નાનાં ગામો

છોડી=મૂકી

રેલો=પ્રવાહી પદાર્થનું
વહેવું તેરેલમરેલા=ચારે તરફ
રેલા નીકળવા તે

બિચારા=આપડા

પછડાતા=અફળાતા

તણાઈ=ખેંચાઈ

ધેબરીઓ=ધેબરના જેવો
મીઠોપરસાદ=ખાવાનું; જ-
મ્માનું

કારેલું=એક જાતનું

કડવું શાક

નેવણે=નેવાએ

સમજુતી—હે વરસાદ તું આવ, જેથી કરીને અમને
ધેબરના જેવું મીઠું ખાવાનું, ઉની ઉની રોટલી અને કારેલાનું
શાક મળે. હે વરસાદ તું ઘણો આવ, કે જેથી નેવામાં પાણી
આવે, અને નદારી છોકરીને દેડકાં ખેંચી જાય.

પાઠ ૩૩ મો.

રેતી=પથ્થરનો ઝીણો ભુકો

ભુકો=ઝીણી રજ

મટોડી=માટી

ડહોળું=માટીવાળું

નીતરું=મેલ વગરનું;

ચોકખું

ધારવાળા=અણીવાળા

તાણી=ધસડી; ખેંચી

કાંકરી=ઝીણા કાંકરા

અરે છે=નીચે પડે છે

તળીએ=નીચે

રસ્તો=માર્ગ; વાટ

ચૂશી=શોપી

પાઠ ૩૪ મો.

ભટ્ટા=મોટો ચુલો

સીંચ્યાં=ગોઠવ્યા

ઘંટવાડો=ઘંટ પાડવા

તથા પકવવાની જગા

કંઠણુ=સખત

પછાડવાથી=અફળાવ

વાથી

ચીકણી=ચિકાશવાળી

(ચિકાશ ૩ જાતની

હોય છે. ૧) હાથે ચો-
ટી જાય એવી. ૨)

કાધા પડે એવી. ૩)

તાણુતાં તૂટે નહિ એવી.

કાણાં=માકાં

કળુક=ધઉંનો કેળવેલા
લોટ

ધાટ=આકાર

ધડો=ગાગરથી નાનું
વાસણુ; દોરીઓગાગર=ઘડા કરતાં મોટું
વાસણુ

કોડી=અનાજ ભરી મુ-

કવાનો નાનો કાઠાર
કાડીઆ=દીવા કરવાનાં
માટીનાં વાસણ
ફરતો=ચોગરદમ; બધી
તરફ
તાપ=ગરમી

પાઠ ૩૫ મો.

ધાતુઓ=ખનીજ પદા-
ર્થો ધાતુમાં નીચેના
ચાર ગુણો ખાસ હોય
છે. ૧) ધાતુના કણો
ચળકતા હોય છે. ૨)
ધાતુઓ ભારે હોય છે
૩) જમીનપર પડતાં
ધાતુનો અવાજ થાય છે.

૪) ગરમી વહી શકે છે.
પિત્તળ=જસત અને તાં-
બાની મેળવણીની બ-
નેલી પીળા રંગની ધાતુ
લુહાર=લોઢાનો ઘાટ બ-
નાવનાર.
ધમણુ=દેવતા પુંકવાનો
સંચો.
સળીઓ=ગજીઓ.
ખૂબ=ધણો.
લાલચોળ=ધણો જ ગરમ
ઐરણુ=સોની, લુહાર
વગેરે જેના પર મૂકી
ટીપે છે તે.
હથોડો=ધાતુઓ ટીપ-
વાનું ઓળર; મોટી

હથોડી.
ટીપો=ધડયો.
જતરડો=તાર ખેંચવાનું
હથિયાર.
સોનું=પીળા રંગની કિ-
મતી ધાતુ.
રૂપું=ધોળા રંગની કિ-
મતી ધાતુ.
તાંબુ=લાલ રંગની ધાતુ
કલાઈ=ધોળા રંગની ધાતુ
(એ રૂપા કરતાં નરમ
હોય છે)
સીસું=ધોળા મેલા રં-
ગની ધાતુ.
જસત=સફેદ મેલા રં-
ગની કઠણ ધાતુ

સોનું, રૂપું, તાંબું, લોઢું, સીસું, જસત, કલાઈ, અને પિત્તળ એ
ધાતુઓનું ઓળખાણ કરાવવું અને તેનો તફાવત સમજાવવો.

પાઠ ૩૬ મો.

નાણું=ચલણી સિકકો
શેઠ=શાહુકાર.
પૈસો=ત્રણ પાછની કિંમતનો તાંબાનો સિકકો;

સવાકા; દોઢીઉં.
ઢણુ=એ સવાકાની કિં-
મતનો તાંબાનો સિકકો;
એ સવાકા; અઢીકો.
અધેલો=અડધો પૈસો;

દોઢ પાછ; દોઢ પાછની
કિંમતનો તાંબાનો
સિકકો.
રૂપીઓ=સોળ આનાની
કિંમતનો રૂપાનો સિ-

કકો; સોળ આના.	મહોર=૫૬૨ રૂપીઆની	૨ અડધા=૧ રૂપીઓ
અડધો=આઠ આનાની	કિંમતનો સોનાનો	૪ પાવલી=૧ રૂપીઓ
કિંમતનો રૂપાનો સિકકો,	સિકકો; ગણી	૮ જેઆની=૧ રૂપીઓ
આઠ આના	આની=ચાર સવાકાની	૧૬ આના, આની=૧ રૂપીઓ.
પાવલી=ચાર આનાની	કિંમતનો નીકલનો	૩૨ ઢબુ=૧ રૂપીઓ
કિંમતનો રૂપાનો સિક્કો,	સિકકો; ચાર સવાકા	૬૪ સવાકા=૧ રૂપીઓ
ચાર આના	વટાવ્યા=છુટા પૈસા	૧૨૮ દોઢપાઇ=૧ રૂપીઓ
જેઆની=એ આનાની	લીધા	૧૯૨ પાઇ=૧ રૂપીઓ
કિંમતનો રૂપાનો સિ-	૧૫ રૂપીઆ=૧ ગિની	
કકો; જે આના	(મહોર)	

સૂચના:—નાણાંની ધાત પહેલાં ધોરણના “ મુખ્ય ગણિત શિક્ષક ” માં જુઓ.

ટીપ:—પૈસાને કાઠિઆવાડમાં કાવડીઉં, ગુજરાતમાં કેટલેક ઠેકાણે જઈ, સુરતમાં સવાકો અને મુંબાઈમાં દોઢિયું કહે છે.

પાઠ ૩૭ મો.	તકરાર=રકઝક; વઢવાડ	અણી=તીણો ભાગ
કુહાડી=ત્રાકડા ફાડવાનું	ધાર=અણીવાળી ઠેર	અળકાટ=ઝળકાટ
લોઢાનું ઓળર	ચીરું=ફાડું	મેટાઈ=વડાઈ; માન
સોપ=તુગડાં શીવવાનું	મુદર=કુહાડીના માથા	કાદાળી=જમીન ખોદવાનું લોઢાનું ઓળર
લોઢાનું ઓળર	પરનો ભાગ; કુહાડીનો ઉપનો ભાગ	વઢી=તડી
લક્ષડફોડા=ત્રાકડા ફાડનાર	તોલે=પરાપર નાકું=કાણું	દીકરી=ઝોકરી
		પેદા થયાં=કેતપત્ર થયાં

સાર—આ દુનીઆમાં બધી વસ્તુઓ ઉપયોગી છે; માટે ક્રાઇએ બડાઇ કરવી નહિ.

પાઠ ૩૮ મો.
વાડી=ફળવાળી જગો;
નાનો બાગ
માળી=ફૂલ વેચનાર;
છોડ ઉછેરનાર
ફૂલઝાડ=ફૂલ થાય તેવા
છોડ અથવા ઝાડ
ક્યારા=આસપાસ પાળ
કરેલી હોય એવા
ચોરસ ત્રિકોણ વગેરે
આકારના જમીનના
ભાગ
ચોરસ=ચારખુણાવાળો
આકાર
ગલગોટા=એક જાતનું
લાલ પીળા રંગનું
ફૂલ.
ફળેછે=ફળ આપે છે
દાડમ=દાડમડીનું ફળ
જમરખી=જમરખનું
ઝાડ
પક્ષી=પંખી; પાંખવાળા

જનવર.
ડાળી=થડમાંથી નીક-
ળેલો ફાંટો;
લાંબા ગોળ=લંબગોળ
મધપુટો=મધમાખીને
રહેવાનું ઘર
મધમાખી=મધ જના
વનારી માખી
મધ=ફૂલમાંથી ચૂસેલો
મિઠાશવાળો પ્રવાહી
પદાર્થ
કોસ=કુવામાંથી પાણી
કાઢવાનો ચામડાનો
કોથળો અને બળદ
વગેરે
આવ્યો રામ=કોસ ઉપર
આવ્યો
ચાળુ=કુવાના મથાળા
પર પાણી ભરાવાને ઢાળ
પરતું બાંધેલું હવાડા
જેવું હોય છે તે

લલકારતો=લહેકારી
બૂમો પાડતો.
નીક=પાણીજવાનો રસ્તો
લીલાંછમ=ધણાંજલીલા
પાઠ ૩૯ મો.
છોડવા=નાનાં ઝાડ;
છોડ
ઉખેડી=મૂળમાંથી ખેંચી
મુળીઉં=મૂળ
દાંડી=ડાળી
કળી=ખીલ્યા વગરનું
ફૂલ
જીવતા=જીવવાળા
સુકાઇ જાય=ચીમળાઈ
જાય
પથરાઈ=ફેલાઇ
વેત્રા=મોંયપર પથરાતા
છોડ
પાઠ ૪૦ મો.
ટટાર=સીધા
છાલ=ઝાડની ચામડી

ખરબચડી=ખાડા ટેકરા
વાળી

પાઠ ૪૧ મો.

ગલકી=ગલકાનો વેલો
વળગી=ખાઝી
છાપડું=ધરનો છેક ઉપ-
રનો ભાગ જેનાપર
નળીઆ હોય છે તે
વીંટળાઇને=ચોગરદમ
વળગીને

આરીઆના=કુમળા
ચીલડાના
દોરડી=દોરી
અંતરે=છેટે
ગાંઠા=ગાંઠ

પાઠ ૪૨ મો.

કેરી=આંખાનું ફળ
આંખો=કેરીનું ઝાડ
મોર=આંખા આમલીનાં
ઝીણું ફૂલ
તાપે=તડકે

ભાર=ભોજ; વજન
નીચી નમતી=લચી જતી
ગોટલો=આંખાના ખીનું
ઢાંકણ
ગોટલી=આંખાનું ખી.
ઘોળજે=દાખી દાખીને
પોચી કરજે
ભગવાને=પરમેશ્વરે
જતન=સંભાળ
ઢીલો=પોચો; નરમ
ડીકું=ડોચું

પાઠ ૪૩ મો.

ધોમે=હળવે
હીડે=ચાલે
ભસતો=ભોં ભોં કરતો
સામી થાય છે=લડવાને
તૈયાર થાય છે
અમળાઇને=વળખાઇને;
મરડાઇને
જડખાં=ડાચાં
વાગોળવું=ખાધેલું પાછું
મોંમાં લાવી ચાવવું તે
નિરાંતે=સુખે; નચિંતે

ઉપાડે=ઉંચકે
ખરી=ગાય
ના પગના તળીઆનું
હાડકું.
ફાટ=ચીરો
ખાડા=ખાખોચીઆ
જોરાવર=જખરી
વગડાઉ=જંગલી; જંગ-
લમાં રહેનારી
પુરી પડે=હંફાવે; ખર
આવે.

પાઠ ૪૪ મો.

લાગ=દાવ, વખત
ટોળામાંથી=જથામાંથી
છટકી=નાસી
ડુંગરા=તાના ટેકરા
ચારો=ત્રીજું ધાસ
માંડી=ગોઠવી; મૂકી
ઠરતા=થોભતા
ફૂદકો=છલંગ; ફાળ; ઠેકડો
ચત્તપાટ=ખરાખરચતુ
ભરવાડ=ઘેટાં બકરાં
ચરાવનાર

ફેર=ફરક; તફાવત
મજબુત=જબરા
આછા=થોડા
બિન=ઘેટાના વાળ

પાઠ ૪૫ મો.

મીઠું=મિઠાશવાળું
શુભ્ર=ફાયદો
ઠંડું=ટાઢું
ઉનું=ગરમ
બગડી જાય=ફાટી જાય
ચોકખું=મેલ વગરનું;
માંજેલું
પહેલાં=અગાઉ
આંચળ=ધાન
મેલ=કચરો
દાણો=અડદ, ગુવારવગેરે
જણસો=વસ્તુઓ; ચીજો
છાશ=દહીંમાં પાણી ના-
ખી વલોવવાથી બને
છે તે
તાવીને=ગરમ કરીને
શીખંડ=દહીંમાં ખાંડ
નાખી છણવાથી બને
છે તે

લોચો=લોદો; લચકો
માવો=દૂધને બાળી બા-
ળીને લોચા જેવું કરે
છે તે

પેંડા=માવામાં ખાંડ
નાખી ગોળી વાળી
બનાવે છે તે

તર=મલમલ
દૂધપાક=દૂધને ઉકાળી
ખાંડ ચોખા નાખી
બનાવેલો પાક
બાસુદી=માવો થતાં
પહેલાં બુર નાખી
બનાવેલો પદાર્થ

પાઠ ૪૬ મો.

પ્રાણી=જેને જીવ છે
અને જે અહીં તહીં
હરીફરી શકે છે તે

છેલ્લી=છેવટની

ડાઘીઓ=કુતરાનું નામ છે

સભા=મંડળી; ટોળી
ઉપરી=મોટો; વડો

ઠરાવ્યો=નક્કી કર્યો
ટીપુ=કુતરાનું નામ છે
ચાલાક=હોશિયાર; ચંચળ
કારકુન=મહેતો; લખવાનું

કામ કરનાર

ગુપત્યુપ=મૂગા
અંતે=આખરે; છેવટે

મંધ=વાસ

શિઆળ=ફાડી ખાનાર
કુતરા જેવું જનાવર

રીઝે=ખૂશ થાય

માંસ=ગોસ

અણીવાળા=તીણા

દાઢ=મેવડા દાંત

કરકરા=ચરછટ; નરમ

નહિ તે

ફૂટતો=મહાર નીકળતો

ધણી=માલિક

જે=જય; ફતેહ

પાઠ ૪૭ મો.

ચાંચ=પક્ષીનું મોં

સમડી=એક જાતનું પક્ષી

કચુતર=એક જાતનું પક્ષી
કીડા=પેટે ચાલનાર
નાનાં જીવડાં.

જીવડાં=જંતુ; નાનાં જીવ
માળા=પક્ષીને રહેવાનાં
ઘર.

પાઠ ૪૮ મો.

પાંજરું=પીંજરું; પોપટ
ઉંદર, કોયલ, તીતર,
વાઘ, સિંહ વગેરેને
રાખવાનું ઘર.

ભૂખ્યો=ખાધા વિનાનો
તરબુચ=એક જાતનું ફળ
કકડો=ટુકડો.

કા કા=કાગડાનું
બોલવું તે.

હીલ=શરીર.

ફેર=તફાવત; ફરક

જીવજંતુ=નાના જીવડાં

કાહેલું=કાઠી ગએલું;
બગડી ગએલું.

સજેલું=સડી ગએલું;
જીવાત પડેલું.

પાછળ=પછાડી

લાલ=રાતી.

છેડેથી=નાકેથી.

ભાવ્યું=પસંદ પડ્યું.

ફૂદતો=ફૂદકા મારતો.

ચોક=ધરની વચમાંની
છોખંધ ખુલ્લી જગા.

પાઠ ૪૯ મો.

રકાખી=કાચની તાસક

હલાવ્યું=એક રસ કર્યું.

વાહ=શાખાશ.

નારંગી રંગ=નારંગીના
જેવો રંગ.

સરખે ભાગે=અરાઅર.

પાઠ ૫૦ મો

પારણું=લાકડાના ચોક-
ડાનું ઘોડીકે.

ઝોળી=ચાર છેડા ખાંધી

લઘ વચમાંથી જીલતો
રાખેલો લુગડાનો કકડો

પાસું=ખાણું.

પાંગરા=ઝોળીએ ભેરવ-
વાની લાકડીઓ.

દોયણું=ઝોળી ખાંધવાની
દોરી.

ઝાપટી=ખંખેરી.

મોલ=ઘોડીઆની વચ.

માંનો આડો થાંભલો.

ભેરવ=વળગાડ.

ભમરી=લાકડાની પુદડી;
ચકરડી.

પાયા=પગ.

પોચી=સુંવાળી; નરમ;
ખુચે નહિ ઝેવી.

ગોદડી=નાનું ગોદડું

હીર=રેશમ.

ઝુલાવવા=હલાવવા

હાલરડું=ખાળકને ઉં-
ઘાડવાનું ગીત; હાલો

ધુમણુ=શરણા કે ઘો-
ડીઆમાં સુવાડીને ગા-
તાં ગાતાં દોરી ખેંચી
હીંચકા નાખવા તે.

ગીતે ધુમણુ ધાલું=હાલ-
રડાં ગાઈ હીંચકા નાખું

રંગીત=રંગેલો.

પોદો=સૂઓ.

હેતે=વહાલથી.

ઝુલાવું=હીંચકા નાખું.

પધરાવું=ખેસાડું.

ચીતરેલ=ચીતરેલી.

મહાવું=શીખવું, ભણાવું,	તળાઈ=ગાદલું; ગદેલો.	હીંચોળું=હીંચકા નાખું.
મેરલો=મેર.	તાળું=નવી.	ધેરાંધેરાં=મધુરાં મધુરાં.
મહાવું=જડાવું.	ચિનાઇ=ચીન દેશમાં	લાડકડા=લાડકા;
મખમલ=એક જાતનું	બનેલી.	વહાલા.
સુંવાળું કપડું	કુલડાં=ફૂલ.	ગજવે=ગજવામાં.
મશરૂ=એક જાતનું રે.	સેજ=પથારી.	
શમી કપડું.	બિછાવું=પાથરું.	

સમજાવતી—હાલરકું વહાલું લાગે છે, હો મારા બાઇને (છા-કરાને) હાલરકું વહાલું લાગે છે; તેથી હું ગીત ગાતાં ગાતાં દોરી ખેંચીને હીંચકા નાખું; હે રસીલા તમે રંગેલા પારણામાં સૂઝ જાઓ, તો હું તમને ઘણા હેતથી હીંચકા નાખું, બાઇને પારણે ભમરીઓ જડાવું અને પુતળીઓ બેસાડું, બાઇને હાલરકું વહાલું લાગે છે. (૧) પારણે ચીતરેલી ચાંચની ચકલી, અને ભણતો હોય એવી રીતે પોપટ બેસાડું; બાઇ તારે સારી રીતે રમવા માટે મેરને સોનાથી જડાવું, બાઇને હાલરકું વહાલું લાગે છે. (૨) પારણામાં મખમલ અને મશરૂની નવી તળાઇઓ પથરાવું, અને તેના ઉપર ચંપાના ફૂલની તરેહવાળી ચીન દેશમાં બનેલી ચાદર પાથરું, બાઇને હાલરકું વહાલું લાગે છે. (૩) મારાં વહાલા બાઇ હું પારણે રેશ-શમી દોરી બાંધી તને હીંચકા નાખું અને તને ઉંઘ આવે એવાં મીઠાં ગીત ગાઉં; હે લાડકડા બાઇ તમે ઉંઘીને ઉઠશો ત્યારે તમારા ગજવામાં ખાવાનું ધાલીશ. (મતલબ કે ઉંઘી ઉઠ્યા પછી તને ખાવાનું આપીશ) બાઇને હાલરકું વહાલું લાગે છે. (૪)

પાઠ ૪ થો.
નિશાળીઆને કાય-
દાની વાત.

ધર્શિર=પરમેશ્વર
નિલ્ય=રોજ; હંમેશાં
નિત=રોજ; હંમેશાં
પરોઢીએ=સુરજ ઉગતા
પહેલાં

તમામ=અધા; સધળા
દો=આપો
માન=આખર
ગુરૂ=મહેતાજી; માસ્તર
સમા=જેવા; અરાખર
જ્ઞાન=સમજણ; અક્કલ
તજવું=છોડી દેવું કાઢી
નાખવું.
અંગ=શરીર
હળીમળીને=સંપીને

સંગ=સોજત; દોસ્તી
ચોડી=લગાડી;
ચિત્ત=મન
શિક્ષા=શિખામણ; બોધ
રૂડી=સારી
રીત=ચાલ ચલગત.
પેર=રીત; પેઠે.
નીસરી=નીકળી.
પાંસરૂં=સીધું; રખડયા
વગર

સમજુતી—હંમેશા સુરજ ઉગતા પહેલાં ઉડવું અને પરમેશ્વરનું નામ દેવું; પછી દાતણપાણી કરી લઈ નહામને અધા પાઠ તૈયાર કરવા. (૧) માઆપ કહે તેમ કરો, અને વડીલની સાથે વિવેકથી ચાલો; મહેતાજીને આપ જેવો ગણો. જેથી સારી સમજણ મળશે. (૨) કદાપિ જીવું બોલવું નહિ, અને શરીરમાંથી સુસ્તાઈ કાઢી નાખવી, (મતલબ કે કામ હોસથી કરવું અને વાર લગાડવી નહિ.) અધા સાથે સંપીને ચાલવું, અને સારી સોજત રાખવી. (૩)

રોજ નિશાળે જવું અને મન લગાડીને ભણવું; મહેતાજીની શિખામણ માનવી અને સારી ચાલ ચલગત રાખવી. (૧) ભણતી વખતે મન રમતમાં રાખવું નહિ, એ તમે સારી પેઠે સમજો. નિશાળેથી છુટ્યા પછી સીધા ઘેર જવું. (મતલબ કે રસ્તામાં રખડવું નહિ. (૨)

પાઠ ૬ મો.
મા સંબંધી કવિતા.
સર્વ=અર્ધ

દેખી=જોઈ
હરખાઈ=ખૂશ થાઈ.
ચાપે=દબાવે
સાથ=સાથે.

બોઢી=અચ્ચી; ચુબન
બાથ બીડે=મે હાથ
પહોળા કરી છાતી
સાથ દબાવે.

માય=મા	ખાવું=ખાવાનું	પેટ ભરીને=ધરાઇને
પંખાળીને=હાથ ફેરવીને	મારી જાત=મારું શરીર	માડી=મા
મુખ=મોઢું	લગાર=જરા	નવ=નહિ
દુખડાં=દુઃખો	તે વાર=તે વખતે	સૌથી=અધા કરતાં
મીઠા=સારા	ઉંઘાડવા=ઉંઘ લાવવા	હૈત=ચલાલ; પ્યાર
કલોલ=મળ; આનંદના	હાથો=ઉંઘ આણવાનું	અપાર=બહુજ
શબ્દો	ગીત	આમાર=પાડ; ઉપકાર

સમજુતી—હું માને જોઇને જહુ ખૂશ થાઉં છું, અને દોડતો દોડતો તેની સામે જાઉં છું; મા મને લઇને જાતી સાથે દયાવે છે. બચ્ચી કરીને બે હાથ પહેાળા કરીને દયાવે છે. (૧) ખોળામાં લઇને મને ધવરાવે, અને શરીર પર હાથ ફેરવીને ખૂશ થાય છે. મારું મોઢું જોઇને (મને જોઇને) હરખાય છે, અને પોતાના અધાં દુઃખો ભૂલી જાય છે. (૨) પંખી આનંદથી બોલતાં હોય તેના જેવા મારા બોલ મીઠા લાગે છે; મા મને સારૂ ખાવાનું આપે છે, અને મારા શરીરની જહુ સંભાળ રાખે છે. (૩) મને જરા રડતો જાણીને, તે વખતે ગભરાતી ગભરાતી દોડી આવે છે; જો હું હસું અને રમું તો તે જહુ ખૂશ થાય છે, અને મને ઉંઘાડવાને માટે તું હાલરડાં ગાય છે. (૪) જો હું માંદો પડું તો તું ઓસડ પાપ છે, અને તું (માડી) પણ પેટ ભરીને ખાતી નથી; અધા કરતાં તારું હૈત બહુજ છે. માટે હું તારો ઘણો પાંડ માનું છું. (૫)

પાઠ ૨૨ મો.	કદી=કોઇ વખત	હવા=પવન
પરમેશ્વરના ગુણનું	અગણિત=ગણાય નહિ	દામ=પૈસા
ગાયન.	એટલા	દીએછે=આપે છે.
ચંદ્ર=ચાંદો	ઉજાસ=અજવાળું	પાળે=પુરું કરે; પોષણ કરે
વીસરૂ=ભૂલું	કામ=માટે	તમામ=અધા
પ્રભુ નામ=પરમેશ્વરનું	ઉપયોગી=અપત્તી;	દેવા=આપવાને
નામ	જફરની	

સરજીવી=પેદા કરી.
સૌ=અધે
ઠામ=ઠેકાણું.

પાન=પાંદડાં
દયા=મહેરબાની.
સેવક=દાસ.

દામ=હિંમત.

સમજીતી—ભગવાનનું ભજન ભૂલીશ નહિ, હું કદી પણ ભગવાનનું ભજન ભૂલીશ નહિ. પરમેશ્વરે અજવાળાને માટે ચંદ્રમા, સુરજ અને ગણાય નહિ એટલા તારા બનાવ્યા છે. હું કદી પણ (૧) ધણી ઉપયોગની જે હવા તે તેં આપી છે, તેના કાંઈ પૈસા બેસતા નથી. હું કદી પણ (૨) તું વરસાદ વડે અનાજ આપે છે, અને બધા જીવાનું પોષણ કરે છે. હું કદી પણ (૩) દૂધ દહીં આપવાને માટે તેં બધે ઠેકાણે ગાય અને ભેંસને પેદા કરી છે. હું કદી પણ (૪) તેં ઝાડ, પાંદડાં, ફૂલ, ફળ, આંખો, ગુલાબ, બદામ વગેરે બનાવ્યાં છે. હું કદી પણ (૫) તમે મહેરબાની કરીને મને ધણી વિદ્યા, સુખ અને હિંમત આપો હું કદી પણ. (૬)

પાઠ ૨૫ મો.
માબાપની ચાકરી.

લુલા=લંગડાં
સેવા=ચાકરી.
અમાપ=ધણીજ
કે=કહે
ધન=પૈસો
તીરથ=જત્રા
પરખી=જણી

કાવડ=વાંસને બે છેડે
શીકા બાંધી બનાવેલું તે.
મનસૂબો=વિચાર
માતપિતા=માબાપ
તે વાર=તે વખતે
ધનધન=ત્રાહ વાહ
સારા=ચાકરી કરે એવા
સંતાપ=મનનું દુઃખ
સઘળા=બધાં.

જેવારે=જે વખતે; જ્યારે
આશીશ=ભલું થયે
એમ કહેવું તે.
અપાર=ધણીજ
ફરજ=પાતાને કરવાનું કામ.
બજીવી=પુરી કરી
મે'ર=મહેરબાની; દયા
લીલાલહેર=મજા; બધી વાતે સુખ.

સમજીતી—માધવનાં માબાપ ધરડાં, લુલાં, આંધળાં અને ગરીબ હતાં, તેઓની માધવ ધણીજ ચાકરી કરતો હતો. (૧) માધવને એનાં માબાપે કહ્યું કે અમારા મનની વાત સાંભળ, જો, અમારી પાસે પૈસા અને આંખો હોત, તો જત્રા કરવા જત. (૨) માબાપનું મન પારખી લઈને તેણે તેમને સુખી કરવાનું ધાર્યું, જે હું

કાવડમાં ખેસાડીને જત્રા કરાવું તો આ એમનું દુઃખ મટે. (૩) એવો વિચાર કરીને કાવડ ખનાવી અને માયાપને ખે બાળુએ ખેસાડ્યાં. (૪) પછી ખાંધે કાવડ ભેરવીને જત્રા કરવા ગયો માધવના આવા હેતથી બધાને નવાઇ લાગી. (૫) આવા છોકરાને વાહવાહ છે, (શાખાશ છે.) અને માયાપને પણ ધન છે; જો છોકરા સારા હોય તો કંઇ દુઃખ રહે નહિ. (૬) બધી જત્રા કરાવીને જ્યારે તે ઘેર ગયો. ત્યારે માયાપ ખુશ થયા; અને ઘણાજ આશિર્વાદ દીધા. (૭) છોકરાએ પોતાની ફરજ બજાવી, (પોતાને જે કામ કરવાનું હતું તે કર્યું) તેથી પરમેશ્વરની મહેરબાનીથી માધવ અને તેના માયાપ બધી વાતે સુખી થયાં. (૮)

સાર—જે છોકરા માયાપ તરફ પોતાની ફરજ બજાવે છે, તેને રમત, ગમત અને સુખજો મળે છે.

પાઠ રહ્યો	સદાય=દૈનિક	આમ=આવી રીતે
ખેતરમાં કણસલાં	ઉભરાયો=થયો	ખળો=કણસલામાંથી
ઘાસ વગેરે કાપવાનું કામ.	સુંદર=સારો	અનાજ છુટું પાડવાની જગા; મોટી ખળી
કાપણી=કાપવાનું કામ.	ફાલ=પાક	હૈયે=મનમાં; હૈયાનાં
આમ=આ તરફ.	લણીએ=ઝોડપરથી લઇ લઇએ	લણણી=લણવાનું કામ અથવા કણસલાં કાપી લેવાનું કામ
તમામ=બધા	ખંત ધરીને=કાળજી રાખીને	કાળી=ખાચકો; નાની નાની પૂળીઓ
ઉમંગે=હોંસથી	કાં=શા માટે	આસપાસ=આજુબાજુ.
બાર માસ=એક વરસ	કુંડા=જુવાર, બાજરીના કણસલાં	વાળુ=રાતનું ભોજન.
માસ=મહીના		
પીરસીને=મૂકીને		
સંપે=એકબીજાની સાથે		

સમજીતી—હે બાળકો તમે બધા આમ આવો; આપણે હોંસથી કાપણીનું કામ કરીએ. જુઓ જુઓ પેલી વાદળીઓ વરસીને

જ્ય છે, એ બાર મહીનાનું અનાજ આપે છે ને હંમેશાં એક ખીજની સાથેજ રહે છે. હે બાળકો (૧), ખેતરમાં કેવો સારો પાક થયો છે! ચાલો આપણે કાળજી રાખીને કાપી લઈએ; શું કરવા કાલ કરીએ? (વાર લગાડીએ?) હે બાળકો (૨) હાથમાં દાતરડું વાંકું લઈને આ પ્રમાણે કણસલાં કાપો; અને તેનો ખજીમાં લઈને દગલો કરતાં મનમાં હિંમત રાખો. હે બાળકો (૩) અનાજ લણવાનું કામ પુરું થયું, હવે બધાએ ઘાસ કાપો; અને ઘાસના ચચ્યાર બાચકા લઈને બધાએ આ બાજુએ મૂકો. હે બાળકો (૪) આપણે પૂજા બાંધીને ગાડામાં નાખી કામ પુરું કરીએ, પછી ઘેર જઈને વાળુ કરીને બધાએ પરમેશ્વરનું ભજન કરીએ, હે બાળકો (૫)

પાઠ ૩૦ મો.

ખજીઓ.

ખજાં=કણસલામાંથી
અનાજ છુટું પાડવા-
ની જગા; ખજીઓ.

આ વાર=આ વખતે.

દીસે=દેખાય.

તૈયાર=કણસલાંથી

ભરેલા.

અનાજ=દાણા.

છુટું=જુડું.

સરસ=સારાં.

પિલાય=કચડાય.

કણ=અનાજનાં દાણા

ઉપણીએ=ઝાટકીએ.

કુંસા=ફેતરાં; છોડા

કાથળા=ગુણો.

સાથ=સાથે.

હાથોહાથ=એક ખીજની
મદદથી

ખેડુત=ખેતી કરનાર.

મહેનત=મજુરી.

ફળ=રાયદો; લાભ.

સમજુતી—હે છોકરાઓ હમણાં આમ આવો, જુઓ ખજીઓ તૈયાર દેખાય છે; ચાલો આપણે આજે કુંડામાં રહેલા અનાજના દાણા તરત છુટા પાડીએ. (૧) જેમ ખજાંદો ગોળ ફરતા હોય, તેમ આપણે સૌ ફરીએ; જો કુંડાં સારી પેઠે કચડાય તો તેમાંથી અનાજના દાણા તરત છુટા પડે (૨) આવી રીતે બધું અનાજ આપણે ટોપલામાં ભરીએ અને પછી ઝાટકીએ; જુઓ જુઓ ફેતરા ઉડી જાય છે, ને બધા દાણા નીચે વેરાય છે. (૩) આપણે સાથે કાથળાઓ લઈ તેમાં આવી રીતે હાથો હાથ અનાજ ભરીએ, જો આપણે ખેડુતનું કામ કરીએ તો આપણને આજે મજુરીનું ફળ મળે. (૪)

ફિલ માટે સૂચના.

- ૧ છોકરાઓને ઉંચાઈના પ્રમાણમાં, સીધી હારમાં, એકેક હાથને છેટે, બે પગ વચ્ચે ૪૫ અંશનો ખુણો રહે એવી રીતે ઉભા રાખવા, પછી નંબર આપવા.
- ૨ નંબર બોલતી વખતે દરેક છોકરો પોતાની નીચેના છોકરા તરફ મોં કરી નંબર બોલે,
- ૩ શિક્ષકની સામે ઉભેલી હારના છોકરાઓએ પોતાના જમણા હાથ તરફથી એટલે શિક્ષકના ડાબા હાથ તરફથી નંબર બોલવાની શરૂઆત કરવી.
- ૪ આગળ કે પાછળ ખસવામાં પ્રથમ ડાબો પગ ઉપાડવો.
- ૫ એક હારની બે હાર કરવાની રીત નીચે પ્રમાણે.
 - ૧ છોકરાઓને એક, બે; એક, બે; એ પ્રમાણે નંબર આપવા.
 - ૨ બેકી નંબર એક ડગલું આગળ.
 - ૩ બેકી નંબર એક ડગલું જમણી તરફ.

ઉપર મુજબ હુકમ કરવો.

- ૧ છોકરાઓને એક, બે, ત્રણ; એક, બે, ત્રણ. એ પ્રમાણે નંબર આપવા.
- ૨ એક નંબરવાળા એક ડગલું પાછળ.
- ૩ ત્રણ નંબરવાળા એક ડગલું આગળ.
- ૪ એક નંબરવાળા એક ડગલું ડાબી તરફ.
- ૫ ત્રણ નંબરવાળા એક ડગલું જમણી તરફ.

ઉપર મુજબ હુકમ કરવો.

૭. ડમ્બેલ્સ, કડાં બારબેલ્સ વગેરે વહેંચવાની રીત નીચે મુજબ.

- ૧ દરેક હારના છેલ્લા નંબર પાસે ડમ્બેલ્સો મૂકવા પછી છેલ્લા નંબરે બે ડમ્બેલ્સ બે હાથમાં લઇ પોતાની ઉપરના છોકરાને આપવા એ પ્રમાણે દરેક છોકરા પાસે બબ્બે ડમ્બેલ્સ રહેશે.
- ૨ પછી ડમ્બેલ્સ બોંયપર સામા સીધી હારમાં ઉભા મૂકાવવા, ડમ્બેલ્સ વચ્ચે એક વેંતનું અંતર રખાવવું.
- ૩ ડમ્બેલ્સ મુઠ્ઠીમાં જોરથી દાબીને પકડાવવા.
- ૪ રમતો અગિયાર સુધી કરાવી બારે ડમ્બેલ્સ પહેલાં મૂકેલા હતા તે પ્રમાણે મુકાવી દેવડાવવા.
- ૫ એકની કૃતિ પ્રમાણે ૩, ૫, ૮, ૯, ૧૧.
બેની કૃતિ પ્રમાણે ૪, ૬, ૮, ૧૦.
- ૮ રમતો પહેલ વહેલી શિક્ષકે જાતે કરી બતાવવી.
- ૯ સારો મહાવરો થયા પછી છોકરાઓને પોતાની મેજ બોલીને કરવા કહેવું.
- ૧૦ એક રમત બરાબર સફાઈથી ને સાથે કરતાં આવડ્યા સિવાય બીજી રમત શીખવવી નહિ.
- ૧૧ દરેક રમત કરાવતાં પહેલાં “તૈયાર” અને “ચાલો” એવા હુકમ આપવા.
- ૧૨ “તૈયાર” કહેતાંની સાથે છોકરાઓએ ડમ્બેલ્સ દેવાને તૈયાર થઇ રહેવું.
- ૧૩ “ચાલો” ના હુકમની સાથે ડમ્બેલ્સ લઇ હાથ સીધા લટકતા રાખી ઉભા રહેવું.

(અસલ ડ્રિલ અને કસરત મોઢે બોલાવ્યા સિવાય કરાવતા હતા, પણ હાલ મોઢે બોલાવીને કરાવવાનો રિવાજ પડ્યો છે; માટે પોતાના વિચાર ઉપર આધાર રાખી ચાલવું.)

ડમ્બેલ્સની ડ્રિલ.

હેતુ-છાતી તથા હાથના સ્નાયુ ખીલવવાનો.

રમત ૧ લી ૧) બેઉ હાથ ઉંચા ૨) બેઉ હાથ નીચા.

રમત ૨ છ ૧) જમણો હાથ ઉંચો, ડાબો હાથ લટકતોજ રહેવા દેવો. ૨) એકથી ઉભડું.

રમત ૩ છ ૧) બેઉ હાથ ઉંચા. ૨) બેઉ હાથ ખભાની સીંધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ.)

રમત ૪ થી ૧) બેઉ હાથ સામા. (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ) ૨) બેઉ હાથ ખભાની સીંધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ)

રમત ૫ મી ૧) બેઉ હાથ ખભાની સીંધી લીટીમાં. (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ) ૨) બેઉ હાથ કાણીમાંથી વાળી મુઠ્ઠીઓ ખભાને અડકાવી.

રમત ૬ ટી. ૧) બેઉ હાથ સામા મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ. ૨) બેઉ હાથ કાણીમાંથી વાળી મુઠ્ઠીઓ ખભાને અડકાડવી.

રમત ૭ મી બે પગ વચ્ચે એક પુટનું અંતર રાખવું. ૧) બેઉ હાથ જમણી તરફ તીરકસ લંબાવવા. (ડમ્બેલ્સ ઉભા રહે એવી રીતે. આ વખતે ડાબા પગની એડી ઉંચી કરવી) ૨) એકથી ઉભડું.

રમત ૮ મી ૧) જમણો હાથ જમણી તરફ તીરકસ લંબાવવો.
અને ડાબા હાથની મુઠ્ઠી છાતી આગળ. (જમણો
હાથ ને ડાબો હાથ તીરકસ લીટીમાં રહે તે પ્રમાણે)
૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૯ મી પગ પહેલાં હતા તેમ. ૧) જમણો હાથ સામો ડમ્બેલસ
ઉભો રાખવો, ડાબો હાથ પીઠગમ પાછળ ખેંચવો.
૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૧૦ મી ૧) બેઉ હાથ સામા (ડમ્બેલસ ઉભા રાખવા) ૨)
બેઉ હાથ પાછળ પીઠગમ ખેંચવા. (મુઠ્ઠીઓ છાતીના
પાસાને અડકેલી રહે એવી રીતે.)
(જે જે રમતમાં એકથી ઉલટું લખેલું છે ત્યાં એકની સંજ્ઞાથી
ઉલટી કૃતિ કરાવવી.)

અંક સૂચક મૂળાક્ષર કિત્તા. કિંમત ૦-૦-૩

જેમાં અંક ઉપરથી મૂળાક્ષર શીખવા શીખવવાની રીત,
કાનામાત્રા વગરના શબ્દોથી મૂળાક્ષર યાદ રહે તેવા શબ્દો સહિત
આપેલી છે. આમાં બતાવેલી પદ્ધતિથી શિક્ષણ આપવાથી તેમજ
શીખવાથી ઘણી ટુંક મુદતમાં આંકડા તથા મૂળાક્ષર લખતાં
વાંચતાં આવડી જાય છે.

પહેલા ધોરણ માટે

“પદ્યાર્થપાઠ” ભાગ ૧ લો. ૩ આના.

પાઠવાર જોડાક્ષર તથા અઘરા શબ્દો.

દિવાળી	દેવળ	કબાટ	ફળીઆ	લાવ્યો
અક્ષર	બુધવાર	કોટ	ઘાઘરી	કર્યો
ઊઠ્યાં	મુસલમાન	દહાડામાં	ઐઠણી	કચારે
નિશાળ	જુમેરાત	અહીં	ખદન	આપ્યા
સઘળાં	શનિવાર	નિશાળીઆ	પરીક્ષા	અડાડયો
લીંપેશુ'પે	અઠવાડીઉં	શિખામણ	ચોકખાઈ	પૂછ્યું
સંજોરી	દરવાજા	મંચર	ચોકખાં	મહીના
ધુધરા	પાગ્રીઉં	જ્ઞાન	ધૂળ	કંસાર
સાથીઆ	ફૂલઝાડ	નિત્ય	સાહેબ	ખોલાવ્યાં
લુગડાં	ચંપેલી	દાતણ	ગંદી	મંડયો
ઘરેણાં	કસરત	નાહ્યા	ગંદો	કઠી
દારૂખાનું	ઘંટ	જીકું	ડીલ	પાનસોપારી
દિવસ	ખેઠક	ચિત્ત	સાલ્લા	સગાં
ફટાકડા	શીશી	શિક્ષા	ઘોવડાવવાં	વહુ
ત્રીજો	નકશો	લાગ્યો	ગંદવાડ	ભત્રીજો
શુક્રવાર	ચિત્રો	ઘોતડી	માંદા	ભાણેજ
છેલ્લો	ટાંગેલો	અંગરખી	કવિતા	માસી
વિષે	ખુણામાં	ટોપી	મુખકું	માસો

સુધી	લખોટા	લેંધી	દીલ	પીતરાઈ
રવિવાર	ચોકડું	સુરવાલ	વરસગાંઠ	મસિઆઈ
ફાઈઆત	પીરસ્યાં	હોડી	દુઃખ	ચપ્પુ
ઓરમાઈ	બખ્ખે	વાદળી	નુકસાન	ગમ્યો
દૂધમાઈ	મટુભાઈ	ધીરૂ	ખીજ્યા	પૂછ્યું
સાસુ	ઉભણી	રામુ	છુંદાય	દેશાઈ
સસરો	કનુભાઈ	સરત	છૂંદી	છેયાં
સર્વે	આશોપાલવ	જીત્યો	ઢોર	લલ્લુ
બાથ	શંભુભાઈ	સુંદર	ઉપરાંત	વખાણ્યો
દુખડાં	પૌઆ	મળ્યો	નક્કી	પાઘડી
ભૂલી	વધારેલાં	કાંચળી	છુટ્ટો	સાચાબોલું
કલોલ	લીંબુ	રડ્યા	છૂટ્યો	મશ્કરી
ખૂશ	નારંગી	વિના	મૂકી	પસ્તાય
ઓસડ	લાડુ	રડાવશે	દીવાલેન	બચ્યાં
ક્યાં	રાંદેરી	દેડકાં	સમજ્યો	ખૂમો
બોલ્યો	શેતરંજી	પથરા	પૂછું	શરમાઈ
પ્રમાણે	પાંઠડાં	ફેંકાફેંકી	હોશિયાર	નાખ્યાં
સોરાબજી	કુલડીઓ	ધડાધડ	સેળભેળ	છેતર્યાં
ઠહું	પાથરાણું	માર્યા	સંતાવા	સપડાય
અદબ	વાડકો	ડાહ્યા	ફીકર	બુઠાણું
પૂંઠે	ચટણી	ઊઠ્યો	શાખાશ	શિઆળ

ઉતર્યા	ખૂબ	પ્રાણી	પુરી	જુક્તિ
માંડયું	અગણિત	હંમેશાં	આહુ	કુંડાં
અલ્યા	ઉભાસ	રસ્તો	વંતાક	લણુણી
વિચાર	દૂધ	કુંકાડા	દહાડીઆ	વાળુ
કર્યા	સ્વપ્નું	ઉંદર	ખૂડે	છુટું
સાંભળતાં	શિકાર	દેડકાં	પુરું	પિલાય
ખાંધ્યું	ખચ્યું	છૂંદી	દાતરડાં	ઉપણીએ
મેંમાં	રૂપાળું	ચટકા	ત્રણ	કુસાં
દૂર	મૂક્યો	પ્રાણ	ચચ્યાર	ઉડી
રસ્તામાં	પકડયું	લુલા	પાથરા	કોથળા
અન્ન	માંડયું	આંધળાં	પહોંચ્યાં	ચંદ્રમા
ભૂખ્યો	છલંગ	મનસુખો	ઉતર્યા	ત્યસુધી
ભિખારી	પુરુષ	સંતોષ	ઠાલવ્યો	નીકળ્યો
ક્યાં	કહ્યું	આશીશ	પટલાણી	બોલ્યો
આંધળો	પરમેશ્વર	ચતુરાઈ	કુંપણ	વિષે
અપંગ	આણ્યું	માર્યા	ઢગલા	અજવાળું
દુકાન	ઉંદરડી	ઉંડું	ખૂશ	કામકું
ઇશ્વર	ભંડારીઉં	સુધી	હોંસીલી	ઝગઝગે
વિદ્યા	બિલાડી	છુપાઈ	ઉમંગ	વાદળાં
ચંદ્ર	પૂછવું	ઘઉં	વાદળીએ	બેસાડયાં
પ્રભુ	દુઃખ	ખચી	દાતરડું	આણ્યાં

લાગ્યાં	ભટ્ટી	કાઢયા	લીલાંછમ	તુરીઆ
ઢંકાધ	સીંચ્યાં	ઢબુ	વચ્ચે	ગલકી
મોઢાં	ચખુ	અધેલા	મૂળીઉં	ચઢ્યાં
દરીઓ	નાખસું	રૂપીઓ	દાંડીઓ	વીંટળાધ
થોભ્યાં	ધંટવાડો	શેઠ	ફૂટેલી	તરબુચ
રદ્યાં	નળીઆં	ઊઠયા	પાંદડાં	ટુંકા
ચોકખી	ઠર્યાં	કુહાડી	લીંબુ	ગાંઠા
રેલમરેલા	કોડીઆં	સોચ	સુકાઈ	લાંબ્યાં
ઘેળરીઓ	ધાતુઓ	લક્કડફેડા	ભોંચમાંથી	ફૂલ
પરસાદ	મૂક્યો	મુદર	કોહળાનો	ક્યાંથી
ઢેકું	પૂછ્યું	ચળકાટ	લીમડો	ડીલ
પત્થર	સમજ્યો	બિચારી	ટટાર	ગોટલો
ખ્યાલું	પિત્તળ	ત્રિકોણ	ઉંચું	દાતણ
નીતરું	લુહાર	ગલગોટા	ફૂટે	ઘોળજો
ભુકો	તપાવ્યો	દાડમ	ડાળીઓ	ડીટું
ખ્યાલા	ટીપ્યો	જમરૂખ	ખરખચડી	હોંટે
ડહોળું	તાંબું	લટકતું	ખુરસીઓ	કુતરો
કાદવ	ટિપાય	મધપુડો	ખાટલા	શીંગડાં
સાહી	ઓળખાવ્યા	મધમાખી	પાટલા	અમળાઈ
ચસી	વત્તા	લલકારતો	લીલુંછમ	તૂટી

નિરાંત	પ્રાણી	ભૂખ	હાલરડું	ફડાફડ
વાગોળવું	બળે	ભૂખ્યો	ધુમણ	ફાટફાટ
વગડાઉ	છેલ્લી	લુચ્ચા	ચીતરેલ	સોળ
ઘેટું	ટીપુ	જીવજંતુ	મશરૂ	નહિ
પત્થર	ઠરાવ્યો	સળેલું	ચિનાઈ	દહીં
મળ્યું	ઝપચપ	ભાવ્યું	ફૂલડાં	ધમણ
લાગ્યું	શિઆળ	આણ્યાં	હિંચોળું	જસત
ફૂદવું	બોલાવ્યો	પડીકા	ઝુલાવવા	કણુક
ગળડયું	મોઢું	શીખવ્યું	પાંસરું	કોઠી
ચત્તુપાટ	પીછાં	પોપટ	અંગરખી	ઘોડીઉં
દિવાળી	સમડી	જાંબુડો	ક્યારે	માંસ
પુછડી	જીવડાં	બનાવ્યો	સુરજ	હળદર
મજબુત	ઈંડાં	પારણું	દશમું	દોઢ્યાં
બચ્યાં	ઘડાઘડ	મુખડું	ઘેરડાં	ગોઢડીએ
ખવરાવવા	આંગળાં	પાંગરા	અહીં	શાક
શીખંડ	જોડાએલાં	દોયણાં	સૌ	ત્રીજો
દૂધપાક	જળકુકડી	ધૂળ	સઢ	કુતરો

પહેલા ધોરણ માટે

પદાર્થપાઠ ભાગ ૧લો ત્રણ આના

❀ જાહેર ખબર. ❀

કિન્ડરગાર્ટન સીસ્ટમ મુજબ. નવાં ધોરણ માટે
મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. તરફથી બહાર પડેલી

બાળવર્ગની નોટ ...	૦-૧-૬	સાતમીના અર્થ ...	૦-૮
બીજીના અર્થ.....	૦-૩-૦	પદાર્થ વાહ ભાગ પહેલો	૦-૩
ત્રીજીના અર્થ.....	૦-૪-૦	પદાર્થ વાહ ભાગ રજો	૦-૪
ચોથીના અર્થ.....	૦-૬-૦	મૂળાક્ષર કિતા.....	૦-૮
પાંચમીના અર્થ ...	૦-૬-૦	સુરત શહેરનો નકશો. છપા	
છઠ્ઠીના અર્થ... ..	૦-૭-૦	ચોવીસીતાકુકનો , ,	૦-૧

ક-યા વાચનમાળા પુસ્તક પહેલાના અર્થ ૦-૩-૦

ક-યા વાચનમાળા પુસ્તક બીજીના અર્થ ૦-૪-૦

ક-યા વાચનમાળા પુસ્તક ત્રીજીના અર્થ ૦-૬-૦

અંક સૂચક મૂળાક્ષર કિતા. કિંમત ૦૧ આનો-એમાં
અંક ઉપરથી મૂળાક્ષર શિખવવાની રીત, મૂળાક્ષર, કાના માત્રા
વગરના શબ્દોથી યાદ રહે તેવા શબ્દો સહિત.

પત્ર વ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો.

શાહપોર } મેસર્સ સી. ડી. શાહ એન્ડ કો.ના સોલ્ડ એજન્ટ—
સુરત } શા. મગનલાલ મોતીરામ

પ્રાથમિક તથા આમ્યશાળાના ધોરણવાર

“ મુખગણિત શિક્ષક ” તૈયાર છે.

કર્તા-છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર-સુરત.

